

Από την Angela Dansby από το bbctravel 16
Δεκεμβρίου 2020

Καθώς μπαίνετε στο ορεινό χωριό Pera
Melana, στη νότια χερσόνησο της
Πελοποννήσου, πιθανότατα θα ακούσετε το
βρυχηθμό των σκούτερ να σκαρφαλώνουν
σε στενούς δρόμους και τα φτερά πουλιών
που κλέβουν ώριμα φρούτα από δέντρα.
Αλλά αν πλησιάσετε το κεντρικό καφέ του
χωριού, θα ακούσετε έναν μάλλον
ασυνήθιστο ήχο. Είναι το θόρυβο των
συνομιλιών μεταξύ των πρεσβυτέρων σε μια
3.000 ετών γλώσσα που ονομάζεται
Τσακωνικά. Οι ομιλητές είναι οι γλωσσικοί
απόγονοι της αρχαίας Σπάρτης, η
εμβληματική ελληνική πόλη-κράτος, και
μέρος μιας πλούσιας πολιτιστικής
κληρονομιάς και πληθυσμού που
ονομάζεται Τσακωνικός.

Η Θωμάς Κουνιά, γνωστή ως «αυτοκράτειρα των Τσακωνικών» για τη γνώση της γλώσσας, λέει στη φίλη της για το ψωμί που έψησε εκείνο το πρωί, αλλά ο Έλληνας μεταφραστής μου δεν μπορεί να την καταλάβει. Αντ' αυτού, η Κούνια μεταφράζει γι' αυτόν στα ελληνικά και μετά μου λέει, σαν ένα παιχνίδι κινεζικών ψιθυρισμάτων. Είμαι δέος. Αυτές οι κυρίες είναι μερικές από τις τελευταίες άπταιστες ομιλήτριες μιας από τις παλαιότερες γλώσσες του κόσμου.

Είναι η μόνη συνεχής κληρονομιά των αρχαίων Σπαρτιατών και μιας από τις παλαιότερες γλώσσες στην Ευρώπη

Σήμερα, μόνο περίπου 2.000 από τους 10.000 Τσακόνους, κυρίως πρεσβύτεροι, εξακολουθούν να μιλούν Τσακωνικά, και η γλώσσα

περιορίζεται σε 13 πόλεις, χωριά και χωριά που βρίσκονται γύρω από την Πέρα Μελάνα. Ενώ τα ελληνικά είναι η επίσημη γλώσσα της περιοχής, τα Τσακωνικά μιλούνται συχνά στο σπίτι και άνετα στο κοινό εδώ. Ωστόσο, το μέλλον του παραμένει αβέβαιο.

«Χάνουμε τα Τσακωνικά χωρίς αυθεντικούς δασκάλους», είπε η Κουνιά. «Προσπαθώ να το διατηρήσω τα τελευταία 40 χρόνια. Είναι καθήκον μου να το κάνω.

Το Tsakonika δεν είναι μόνο σημαντικό για την ταυτότητα και τον πολιτισμό των Tsakonians, είναι η μόνη συνεχής κληρονομιά των αρχαίων Σπαρτιατών. Είναι επίσης η παλαιότερη ζωντανή γλώσσα στην Ελλάδα - που προηγείται των νέων ελληνικών κατά περίπου 3.100 χρόνια - και μία από τις παλαιότερες γλώσσες στην Ευρώπη.

Όταν πηγαίνουμε στη Σπάρτη, νιώθω σαν στο σπίτι

«Αν χάσουμε τη γλώσσα μας, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι είμαστε Τσακωνικοί», εξήγησε η Ελένη Μάνου, δασκάλα και συγγραφέας των Τσακωνικών στην κοντινή πόλη Λεωνίδιο, την de facto πρωτεύουσα της Τσακωνίας.

Το Tsakonika βασίζεται στη δωρική γλώσσα που ομιλούν οι αρχαίοι Σπαρτιάτες και είναι η μόνη διάλεκτο που απομένει από τον δυτικό δωρικό κλάδο των ελληνικών γλωσσών. Αντίθετα, η ελληνική καταγωγή από την Ιωνική και την Αττική διάλεκτο στον ανατολικό κλάδο. Ενώ καθένα από αυτά χρησιμοποιεί παρόμοιο αλφάβητο, το Tsakonika έχει περισσότερα φωνητικά σύμβολα και διαφέρει ως προς τη δομή και την προφορά. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι το Tsakonika είναι πιο κοντά στα αρχαία από τα σύγχρονα ελληνικά, αλλά καμία από αυτές τις γλώσσες δεν είναι αμοιβαία κατανοητή.

Αττική	Δωρική	Τσακωνική
η μήτηρ	α μάτηρ	α μάτη
ημέραν	αμέραν	αμέρα
μήλο	μάλι	μάλι
ψηλαφώ	ψαλαφώ	ψαφού

Αυτό το διάγραμμα δείχνει τη διαφορά μεταξύ Αρχαίων Ελλήνων, Δωρικών και Τσακώνων, από αριστερά προς τα δεξιά (Credit: Credit: Angela Dansby)

Αυτό το διάγραμμα δείχνει τη διαφορά μεταξύ Αρχαίων Ελλήνων, Δωρικών και Τσακώνων, από αριστερά προς τα δεξιά (Credit: Angela Dansby)

Μια διάσημη φράση που μοιάζει με Τσακωνικά επινοήθηκε από τον Λεωνίδα Α', βασιλιά των Σπαρτιατών, το 480 π.Χ. στη Μάχη των Θερμοπλών όταν οδήγησε 300 από τους άντρες του και περίπου 1.000 άλλους Έλληνες σε έναν αγώνα ενάντια σε 500.000 Πέρσες.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αναντιστοιχίες δυνάμεις, ο Περσικός διοικητής ζήτησε από τον Λεωνίδα να παραδώσει όλα τα όπλα ή να πεθάνει. Ο Λεωνίδας απάντησε στα Λακωνικά:

Η Λακωνική ήταν η δωρική διάλεκτος που μιλούσε στη Σπαρτιάτικη πολιτεία της Λακωνίας, και από τον Μεσαίωνα, έγινε γνωστή ως Τσακωνική ή Τσακωνικά.

«Τα Τσακωνικά είναι η κύρια απόδειξη της σπαρτιατικής μας σύνδεσης», σημείωσε ο Μάνου. «Και από την άποψη της καρδιάς, είμαστε άμεσοι απόγονοι. Για μένα και πολλούς άλλους Τσακόνους, όταν πηγαίνουμε στη Σπάρτη, νιώθω σαν στο σπίτι μου. »

Αν και η Πέρα Μελάνα και τα άλλα χωριά όπου ο Τσακωνικά εξακολουθεί να ομιλείται βρίσκονται περίπου 55 έως 100 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της αρχαίας Σπάρτης, η γεωγραφική τους απόσταση από την πρωτεύουσα που κάποτε τους κυβερνούσε βοήθησε στην διατήρηση της γλώσσας. Αφού οι Βισιγόθοι απολύθηκαν τη Σπάρτη το 396 μ.Χ., η πόλη τελικά εγκαταλείφθηκε και οι υπόλοιποι Σπαρτιάτες έφυγαν και εγκαταστάθηκαν σε αυτές τις ορεινές περιοχές. Κατά τη διάρκεια των αιώνων, τα Τσακωνικά διατηρήθηκαν σε αυτές τις απομονωμένες αγροτικές κοινότητες που πέρασαν ήσυχα τη γλώσσα από γενιά σε γενιά. Αυτές οι κοινότητες παρέμειναν σχετικά απομονωμένες μέχρι τον Ελληνικό Πόλεμο της

Ανεξαρτησίας (1821-29), ο οποίος οδήγησε στη μαζική εκπαίδευση και στη βελτίωση των υποδομών.

Μπορεί επίσης να σας ενδιαφέρει:

- Η γλώσσα της Ελλάδας που εξαφανίζεται
- Η ανακάλυψη μιας πολύ χαμένης ελληνικής πόλης
- Το ελληνικό νησί που δελεάζει τους επιστήμονες του κλίματος

«Η κατασκευή δρόμων και λιμανιών έδωσε στους ανθρώπους μια διέξοδο από τα χωριά», είπε η Κουνιά. "Πολλοί κάτοικοι δεν επέστρεψαν ποτέ."

Στη δεκαετία του 1950, η εισαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε όλα τα χωριά των Τσακώνων και η έκθεση σε εθνικά μέσα μετάδοσης συνέδεαν

τους κατοίκους με τον έξω κόσμο. Πολλοί επίσης μετακόμισαν σε άλλες χώρες για να αναζητήσουν καλύτερες ευκαιρίες εργασίας. Ένας από αυτούς ήταν ο Πάνος Μαρνέρης, τώρα δάσκαλος, ποιητής και τραγουδοποιός των Τσακωνικών, ο οποίος διαχειρίζεται τον ιστότοπο γλωσσών Τσακωνικά.

«Μέχρι το 1970, όταν έφυγα για τις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Τυρός και άλλα χωριά στην περιοχή όπου μεγάλωσα μίλησαν 100% Τσακωνικά», είπε. «Αλλά κάθε χρόνο επέστρεψα για επίσκεψη, όλο και περισσότεροι άνθρωποι δεν το μίλησαν και αυτό με ενοχλούσε. Ο δρόμος από το Άστρος στο Λεωνίδιο χτίστηκε το 1958. Είκοσι χρόνια αργότερα, οι άνθρωποι σταμάτησαν να μιλούν Τσακωνικά. »

Περίπου 5.000 άτομα μιλούσαν ακόμη τα Τσακωνικά στα τέλη της δεκαετίας του 1950, σύμφωνα με τον Μάνου. Αλλά αυτός ο αριθμός μειώθηκε κατά περισσότερο από το ήμισυ τις επόμενες δεκαετίες καθώς τα νέα ελληνικά έγιναν η εθνική γλώσσα το 1976 και οι εξωτερικοί δάσκαλοι ήρθαν στην Τσακωνιά για να το διδάξουν. Επιπλέον, τα Τσακωνικά στιγματίστηκαν ως «γλώσσα αγροτών». Ως αποτέλεσμα, ο πατέρας του Μάνου, ο οποίος

ήταν γηγενής ομιλήτης, αρνήθηκε να της διδάξει Τσακωνικά γιατί την έκρινε περιττή και ντροπιαστική. Στην πραγματικότητα, η γενιά του το κατέστειλε σε μεγάλο βαθμό με τα παιδιά τους - μια απόφαση που πολλοί τώρα λυπάται, καθώς η Τσακωνικά αναφέρεται ως «κρίσιμα απειλούμενη» γλώσσα από την ΟΥΝΕΣΚΟ.

Μέχρι τη δεκαετία του 1990, τα Τσακωνικά διδάσκονταν μαζί με τα ελληνικά σε ορισμένα τοπικά σχολεία, αλλά στη συνέχεια έγινε αποκλειστικά προαιρετικό. Σήμερα, σχεδόν καθόλου σχολεία μένουν σε αυτά τα γηράσκοντα χωριά, επειδή τόσο λίγα παιδιά ζουν εκεί.

«Μόνο 12 παιδιά ζουν σήμερα στο χωριό μου», είπε η Κουνιά. "Είναι ένα μεγάλο πρόβλημα χωρίς μια νεότερη γενιά να μεταδώσει τη γλώσσα."

Ενώ η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της Tsakonika παραμένει σε αμφιβολία, το παρελθόν στίγμα του έχει φύγει πολύ. «Στη δεκαετία του 1960 -70, υπήρξε μια αλλαγή στάσης για το Τσακωνικά ως κάτι που πρέπει να θησαυρίζει παρά να κρύβεται», είπε ο Μάνου. «Στην πραγματικότητα, πολλοί νεαροί Τσακώνιοι ήταν θυμωμένοι με τους γονείς και τους παππούδες τους επειδή δεν τους μιλούσαν Τσακωνικά. Ζητούσα από τον πατέρα μου να το μιλήσει στα παιδιά μου, αλλά αρνήθηκε. Τώρα είναι μοντέρνο με τη νεότερη γενιά. " Σήμερα, δάσκαλοι, φιλόλογοι και πολιτικοί προσπαθούν ανυπόμονα να αναβιώσουν τη γλώσσα. Τουλάχιστον, δίνουν στα Τσακωνικά το σεβασμό που της αξίζει ως τη γλώσσα του Βασιλιά Λεωνίδα και όχι τους αγρότες.

η Λεωνίδιο, δίγλωσσες πινακίδες στα Τσακωνικά και Έλληνες καλωσορίζουν τους επισκέπτες. Κάποιος δηλώνει περήφανα: «Η γλώσσα μας είναι Τσακωνικά Ζητήστε από τους ανθρώπους να σας το πουν. " Το Tsakonika εμφανίζεται επίσης στο μουσείο Tsakonian της πόλης. στο Tskakonian Archives, ένα κλαμπ

κληρονομιάς που ιδρύθηκε το 1954 για τη διατήρηση των γραπτών Tsakonika και στο ετήσιο φεστιβάλ Melitzazz κάθε καλοκαίρι. Το τελευταίο περιλαμβάνει τσακωνική μουσική, χορό, ύφανση χαλιών, πέτρινη αρχιτεκτονική και μια γλυκιά, τοπική ποικιλία μελιτζάνας.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει λογοτεχνία Tsakonian », δήλωσε ο Maxim Kisilier, επικεφαλής του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών στο κρατικό πανεπιστήμιο της Αγίας Πετρούπολης στη Ρωσία, ο οποίος χαιρετίζεται από τους Tsakonians ως έναν από τους καλύτερους ομιλητές του. «Αλλά υπάρχουν εκφράσεις αγάπης.»

«Είναι ποιότητα σε σχέση με την ποσότητα με λόγια στα Τσακόνικα», αστειεύτηκε η Κούνια.

Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η διατήρηση της γλώσσας γραπτώς

Η έλλειψη λεξιλογίου δεν είναι πρόβλημα, καθώς η Τσακόνικα δανείζεται λέξεις που δεν έχει από τα ελληνικά και ακόμη και μια χούφτα από τα γαλλικά. Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η διατήρηση της γλώσσας γραπτώς.

«Το Tsakonika έχει πολύ ιδιαίτερη φωνητική και είναι δύσκολο να καταγραφεί τυπογραφικά», είπε ο Kisilier.

Η καλύτερη προσπάθεια μέχρι σήμερα είναι ένα λεξικό τριών τόμων που δημοσιεύθηκε από τον θείο της Κουνιάς το 1986. Τώρα αρκετοί ομιλητές θέλουν να το ενημερώσουν και να το δημοσιεύσουν ξανά στο διαδίκτυο. Οι δήμοι της Νότιας και Βόρειας Κυνουρίας και το Αρχείο Τσακώνων υποστηρίζουν ηθικά αυτήν την πρωτοβουλία, αλλά δεν διαθέτουν τα χρήματα για να το κάνουν.

Η λέξη «λακωνική» προέρχεται από τη Λακωνία, της οποίας οι κάτοικοι ήταν γνωστοί για λεκτικές συντομίες και φρουτώδεις φράσεις.

«Σήμερα είναι κρίμα αν δεν μιλάς τα Τσακωνικά», σημείωσε ο Χαράλαμπος Λυσικάτος, ο δήμαρχος της Νότιας Κυνουρίας στο Λεωνίδιο, ο οποίος είναι πολύ περήφανος για την κληρονομιά του Τσακώνου. «Είναι το όνειρό μου να το λέω οι περισσότεροι Τσάκων.»

Ιστορικά, τα Τσακωνικά ήταν μια προφορική γλώσσα. Σύμφωνα με τον αυστηρό, απλό τρόπο ζωής τους, οι Δωριείς χρησιμοποίησαν τη γλώσσα μόνο από την ανάγκη και δεν έγραψαν τίποτα. Στην πραγματικότητα, η λέξη «λακωνική» προέρχεται από τη Λακωνία, της οποίας οι κάτοικοι ήταν γνωστοί για λεκτικές συντομίες και φρουτώδεις φράσεις. Έτσι, υπάρχουν σχετικά λίγες λέξεις Τσακωνικών - περίπου 8.000 έως 10.000, σε σύγκριση με έως και πέντε εκατομμύρια στα νεοελληνικά. «Αυτό που δεν γράφεται ξεθωριάζει», σημείωσε ο συγγραφέας Τσακωνικά Σωτήρης Στενιώτης, ο οποίος άρχισε να συντάσσει λέξεις για ένα νέο λεξικό Τσακωνικά. «Σε αυτήν την εποχή των πληροφοριών με το Διαδίκτυο, δεν πρέπει να χάσουμε μια γλώσσα. Κάθε χωριό των Τσακωνικών θα πρέπει να διαθέτει κέντρο Τσακωνικά για τους κατοίκους του και θα πρέπει να προσφέρονται μαθήματα Τσακωνικά στη Σπάρτη και την Αθήνα. "

Ο Πέτρος Δημήτρης, δήμαρχος του Πραστού, σκοπεύει να δημιουργήσει ένα τέτοιο κέντρο σε μια εγκαταλελειμμένη ταβέρνα στο σχεδόν ερημικό χωριό του. Επί του παρόντος, μόνο τα

αρχαία Tsakoniana και μερικές άλλες τοποθεσίες προσφέρουν μαθήματα Tsakonika προσωπικά.

Στις καρδιές των Τσακώνων, η γλώσσα τους θα επιβιώσει, αλλά θα είναι μια δύσκολη μάχη. Τα σύγχρονα, ψηφιακά λεξικά μπορούν να σώσουν τις τελευταίες λέξεις των αρχαίων Σπαρτιατών, αλλά μόνο αν, όπως θα έλεγε ο Λεωνίδας, οι Τσακόνες «έρχονται και τους παίρνουν»!

